

Jacques Maritain

Jézus Kistestvéreinek hivatásáról³⁴

1. Szeretném ma újra elővenni, és egy kicsit ki is egészíteni azokat az észrevételeket, amelyeket augusztusban a kolbsheimi összejövetelünk alkalmával tettem. Félek, hogy szóban forgó javaslataim tapintatlanok lesznek, hiszen a ti hivatásotokat érintik, Jézus Kistestvéreinek a hivatását.

Végül is André testvér kérte tőlem ezeket. Talán van mentség a merészségemre, hiszen Raissával együtt már régóta mély érzelmi szálak kapcsolnak minket hozzátok, s ez az érzés bennem napról napra csak erősödik most, hogy köztetek élek, és befogadni szándékoztok a közösségbe.

Ez pedig azt hiszem, nem fog változni, amint kiolvashatjuk egymás szeméből. Ám lássanak ezek a szemek jól vagy rosszul, mindenesetre segítenek az önismeretben.

De elég a bevezetőből. Amit mondani szeretnék, az nem egy részletesen kidolgozott előadás, hanem néhány, egymást szépen libasorban követő megfontolás. Az elgondolások elrendezése céljából négy részt különböztethetünk meg:

I. Az „apostoli” szó kétféle értelme

II. Az igazságot cselekedni, s ily módon ehhez segíteni másokat is

III. Láthatatlan vagy majdnem láthatatlan, és mégis látható tanúságtétel

IV. Azok hatalmas feladata, akik az Egyházban semmit sem csinálnak.

³⁴ Előadás Toulouse-ban a tanulóyaikat végző kistestvéreknek 1964 december 14-én.

Az előadás befejeztével Jacques Maritain tett egy «mikrofizikai kitérőt», amely az *Approches sans entraves* VII. fejezetének mellékletében olvasható (OEC XIII, p. 675-678).

A szöveg a *Cahiers Jacques Maritain* 2. számában jelent meg (1981. április), lefordították spanyol és lengyel nyelvre. A szöveg rövidített változatát a *Jacques Maritain* c. kis füzetben terjesztették 1973-ban Jézus Kistestvérei. Ez a változat jelent meg olaszul.

I.

2. Először azt szeretném megjegyezni, hogy vannak olyan kifejezések, melyek áraszthatnak magukból bizonyos részlegességet, teljesség-hiányt, korlátozottságot, és együtt járhatnak a tévedés kockázatával – a társadalomban szokásos használatuk következtében, különösen, ha a kérdéses értelem az emberek tudatában rögződik, ha jelen van a bevett szóhasználatban, mint például a teológia vagy a kánonjog szótárában.

Van tehát itt egy különbség – főleg a kiterjedést illető különbségre gondolok – a szó elismert értelme és a valóság között, amelyre vonatkozik. Ez a valóság önmagában véve meghaladja a szó elfogadott értelmét; a szó elfogadott, elismert értelme nem fed le teljesen az egész valóságot.

3. Nos, véleményem szerint ez a helyzet az „apostoli” szóval, amikor például apostoli szerzetesrendről, apostoli életről stb. beszélünk.

Az elfogadott értelmezés szerint apostoli életet él az, aki hirdeti *Isten Igéjét*, hogy *a lelkeket megtérítse*, tanítsa, az Isten országába vezesse. Leroy atya szerint annak van apostoli küldetése, aki kötelezi magát, hogy bekapcsolódva az Egyház életébe, követi, folytatja és kiterjeszti az Apostolok Egyház-alapító művét.

Az így meghatározott *apostoli élet* Aquinói Szt. Tamás tanítása szerint egyszerre kontemplatív és aktív, vegyes élet, szemben a csak kontemplatív életmóddal.

Az „apostoli” megnevezésnek ebben az általánosan elfogadott értelmében azt kell mondanunk, hogy Jézus Kistestvéreinek élete *tisztán kontemplatív és nem* apostoli élet. Úgy gondolom, hogy ehhez minden áron ragaszkodnunk kell. Ez a különbség a Jézus Kistestvérei és az Evangélium Kistestvérei között.

4. Mármost ha a dolgot a maga *valóságában* szemléljük, az apostolság természetfölötti, transzcendens, végtelenül titokzatosabb, mint ahogy gondolnánk, akárcsak az Evangélium.

Ugyanakkor ez a szó *sokkal tágabb* értelmű, mint azt általában hisszük. Tudni illik, itt egy *analógiáról* van szó.

Az *apostolság* nemcsak a *prozelitizmussal* (a „hívó vadászattal”) áll szemben, amennyiben az apostol, aki a háztetőkről kiáltja az igazságot, nem hódítani akar, és jól tudja, hogy nem az ember, hanem a kegyelem idézi elő a megtérést. Az apostolság nem korlátozódik csupán a *szóbeli közlésre*, Isten Igéjének hirdetésére, a tanításra és a prédikációra.

Az Evangélium megélése által tanúságot tenni az emberek között, az imádság csendjében eszközként szolgálni a kegyelmet, amelyet Jézus hoz a lelkekbe, tanítványként részesedni a megváltó szenvedésben és a kereszthalálban, *mindez apostoli*, sőt kiemelkedően apostoli, bár a szónak a mindennapi használatnál sokkal tágabb értelmében.

Az *Ige* továbbadása csupán egy része, a leginkább látható és fogható része ennek az óriási apostoli valóságnak, amelyre valójában minden keresztény hivatott.

II.

5. Kíséréljük meg még pontosabban meghatározni a dolgot.

Általában véve azt mondhatjuk, hogy ha az „apostoli” kifejezést a maga teljességében vesszük, meg kell különböztetni két lényeges mozzanatot, ahogyan ezt az Úr tette, amikor azt mondta (Jn, 3,21): „*Aki az igazságot teszi, a világosságra megy*”, akinél az igazság az a fényre jön.

Más szavakkal: az igazságnak a szeretettől átítatott megélése és gyakorlata általában megelőzi az igazság intellektuális fényben történő megismerését. A mélyreható evangéliumi eszme gyakran homályban marad.

Tenni az igazságot, vagyis birtokolni Jézus kegyelmét, mely élteti a lelket és cselekedeteit, és tiszta szívvel szeretni /ez az első mozzanat/, még mielőtt a *világosságban* megismernénk az igazságot, /ez a második mozzanat/, ezek szükségesek az igazság hirdetéséhez.

Kissé kifejtve szent János szövegét mondhatjuk, hogy az első mozzanat: *az igazságot tenni, s ezzel segíteni másokat, hogy ők is tegyék*, s a második mozzanat: *eljutva a világosságra a világosságot másoknak is átadni*.

Csupán ez a második mozzanat felel meg az apostolság *mindennapi, bevett* fogalmának: Prédikációkra van szükség, hogy a lelkeknek hirdessük az igazságot.

De ezt *megelőzően* elsősorban arra van szükség, hogy tanúságot tegyünk *Isten emberek iránti szeretetéről*, Isten igazi arcáról és a szeretet kiáradásáról, amelynek eredménye a megtestesülés. Ugyanakkor, amennyiben Isten úgy akarja, ahhoz segíthetjük a másik embert, hogy ő maga is Jézus kegyelmével éljen és cselekedje az igazságot.

6. Ebben az értelemben, mérhetetlenül tágabban, mint az ismert és elfogadott értelmezés, az apostoli tevékenység kiterjed az egész keresztény életre, és minden tökéletességre törekvő hivatásra.

Ha nem így volna, megcsonkítanánk a szó értelmét. Az a kontemplatív élet, amelynek nincsen *apostoli* irányultsága és jellege a már említett *első mozzanat* szerinti értelemben, csonka keresztény élet lenne. Itt nyilván nem azokról van szó, akik tiszta kontemplatív életet élnek, vagyis nem „apostolit” a szó szűkebb, szokásos, elfogadott értelmében. Amint Szent Pál mondja: az adományok különfélék.

A keresztény élet sokféle formájának és minden sajátos szerzetesi életmódnak hiteles és valóságos kiterjedéssel kell rendelkeznie, s én ezt hívom apostoli jellegzetességnek.

Az elfogadott és általános szóhasználat szerinti apostoli (vegyes) életet élő szerzetesek nem merítik ki az apostoli élet *teljes dimenzióját*. Senki se tud mindent csinálni. Más szavakkal, minden hivatás korlátozott.

Azt mondjuk tehát, hogy mindig vannak olyanok, akik kifejezetten az apostoli tevékenység második (a legnyilvánvalóbb és legláthatóbb) mozzanatára helyezik a hangsúlyt: eljuttatni az embereket az igazság világosságára. Ez a püspökök sajátos célja is, (ami nem zárja ki az első mozzanatot, hanem feltételezi), s ez az un. „kolduló” szerzetesrendek célja is, amelyek nagy hangsúlyt helyeznek az igehirdetésre, így például a karmeliták, ferencesek, és mindenek előtt a domonkosok, akik a maguk módján részesednek ebben a püspöki küldetésben.

És mindig voltak olyanok, akik inkább az apostoli küldetés első mozzanatára figyeltek: tanúságot tenni Isten szeretetéről, és *ugyanakkor* a belső imával és a testvéri szeretet alázatos tanúságtételével segíteni másoknak, hogy *cselekedjék az igazságot* (akkor is, ha ezt az igazságot még nem, vagy csak nagyon kezdetleges módon ismerik).

7. Hangsúlyoznunk kell, hogy az előző századokban az apostoli élet első mozzanatára, a szeretet tanúságtételére irányuló nagy feladatot úgy fogták föl, mint ami önmagában *külsőleg manifesztálódik*.

Voltak olyan emberek, akik *a testvéri szeretet gyakorlásának* szentelték magukat, köztük nagy példakép Páli Szent Vince, és akik által Krisztus emberek iránti szeretete kifelé is megnyilvánult, (nem feledve, hogy például Páli Szent Vince aktív életét a kontempláció táplálta).

Másrészt itt vannak a *tisztán kontemplatív, kolostori életre* elkötelezett emberek, akik a kolostorokban az Istennel való egyesülést keresik, így a

bencések, trappisták, karthauziak és a karmeliták is, bár ez utóbbiak prédikálnak is, és ha nem tévedek, a kolduló rendekhez sorolják őket, de végül is a karmeliták kifejezetten kontemplatívok és apostoliak az imájuk által, de szűkebb és a szó általánosan ismert értelemében mégsem apostoli rendek.

A nagy kontemplatív rendek tanúságot tesznek az emberek között az Evangéliumról, tanúságot Krisztus szeretetéről. (Gondoljunk a keresztény korszakok nagy rendjeinek kisugárzására, mindenekelőtt a bencésekre, akik megtérítették Galliát.) Krisztus megváltó művéről és az Ő szeretetéről való tanúságtételük erőteljes hangja a liturgikus dicséret, az ünnepélyes szerzetesi fogadalmak, a világról történő lemondás, bezárkózva ezekbe a tökéletesség keresését szolgáló nagy emberi méhkasokba.

Bár ezek a nagy rendek mindig élők, és életben is kell maradniuk az Egyházban, én az imént az előző századokról beszéltem, mivel azokra a századokra utaltam, amelyekben születtek, ill. az őket követő századokra.

Azt mondhatjuk, hogy e századok legjellemzőbb vonása az emberek közötti kommunikációban a látható elsőbbsége a láthatatlannal szemben, a megnyilvánuló a ki nem nyilvánítottal szemben.

S ez így van, nem föltétlenül azért, amit tettek és gyakorlatilag megengedtek, hanem azért, mert ma már tisztán látjuk, hogy alapjában félreismerték a tudattalant, a bennünk öntudatlanul jelen lévő pszichológiai és erkölcsi valóságokat. Az emberek megítélésénél, például annak eldöntésénél, hogy valaki eretnek-e vagy ördögtől megszállott, abból indultak ki, amit az illető *mondott*, vagyis az általa alkalmazott fogalmi formulákból és tudatosan használt kifejezésekből.

S ha elhangzott: „Az Egyházon kívül nincs üdvösség,” ez tökéletesen igaz, de kétségtelenül tudjuk, hogy lehetséges *láthatatlan* módon tartozni Krisztus Egyházához, bár ténylegesen az ilyen láthatatlan odatartozást *kivételes* dolognak tekintjük. (Nem is olyan régen egy teológus barátom a szememre vetette, hogy a protestánsoknál, zsidóknál és a nem-keresztényeknél, akikkel találkoztam, *jóhiszeműséget tételezek föl*, mert szerinte az Új Törvény meghirdetése óta általában a világosság elutasítását és rosszhiszeműséget kell feltételezni azoknál, akik nem katolikusok.)

Általános szabályként kimondhatjuk tehát, hogy az előző századokban az apostoli tevékenység *első momentumát*, amit fentebb hangsúlyoztam, az *igazság megélését*, a Jézus szeretetéről való tanúságtételt mindenekelőtt úgy fogták föl, mint ami *látható dolgok által*, a szeretet művein vagy nagy monasztikus intézményeken keresztül nyilvánul meg.

8. Egyébként az a véleményem, hogy beléptünk egy új korba, amelynek egyik jellemző törekvése, hogy felfedezze a végtelen kicsit, és általában azokat a területeket, amelyek megszöknek az érzékeink elől és nem nyilvánulnak meg látható módon.

Ennek az új korszaknak szimbóluma a mikrofizika, az atomfizika. Ami az atomok világában történik, (ami abszolút módon felülmúlja érzékeink világát), az maximális hatékonysággal rendelkezik: olyannyira, hogy az atommag hasadása révén képesek vagyunk fölrobbantani a földet.

Ezzel párhuzamosan ennek az új korszaknak egy másik szimbóluma a tudattalan, az ösztönök tudatalatti és a szellem tudatfölötti világának kifejezett feltárása. Kétségtelenül ez a tudattalannal foglalkozó munka sok területen határozott eredményeket hozott, sok dolog pedig – éppen a legfontosabbak, amelyek az emberi szellem tudatfeletti világával kapcsolatosak – még nem bontakozott ki. Hátra van még, hogy a mélylélektanból kiindulva az emberi lélek egészen új dimenzióját tárjuk föl. Magában az emberek közötti kommunikációban a láthatatlan kezd láthatóvá válni. (Tudjátok, hogy például a hirdetések új – és legfélelmetesebb – módszereiben már nem a harsogó reklámok szokásosak, hanem éppen ellenkezőleg, az apró, piciny, sokszor észrevétlen, rejtett sugalmazások, amelyek a *tudattalanban* raktározódnak el, és megpróbálják meghódítani a lelkünket, megpróbálnak belénk préselni ellenünk egy csomó meggyőződést és szándékot. Ez a példa félelmetes kérdést vet fel, de jól jelzi, hogy a *tudattalant* fel kell ismernünk, tiszteletben kell tartanunk és napvilágra kell hoznunk, mert rendkívül veszélyes, amikor azon keresztül akarnak manipulálni minket.)

III.

9. Most elérkeztünk a harmadik részhez, amely terjedelmesebb, mint az előzőek. Említettem, hogy az új korszakban, ahová megérkeztünk egyre nyilvánvalóbb – mind az anyagvilágban, a mikrofizika felfedezéseinek köszönhetően, mind az emberi tevékenység világában, hála a tudattalan világ feltárásának – a láthatatlan bizonyos elsőbbsége a láthatóval, a ki nem fejezett a kifejezésre jutottal szemben.

Jézus Kistestvérei, véleményem szerint itt jelentkezik a ti prófétai szerepetek. Ez a prófétai szerep: létezésetekkel megerősíteni, hogy a legfontosabb feladat tanúságot tenni Jézus emberek iránti szeretetéről. Nem

nagy és látványos eszközökkel, hanem a testvéri szeretet láthatatlan, vagy szinte láthatatlan jelenlétén keresztül a szegény és elhagyatott emberek világában.

Ez a láthatatlan, vagy szinte láthatatlan tanúságtétel mindennél fontosabb. Valójában ez mindenkor létezett, anélkül azonban, hogy kifejezetten tudatosítottuk volna tényét és jelentőségét. Úgy tűnik, valamennyiötök szívügye az evangéliumi szeretetről történő egzisztenciális tanúságtétel, amelyet önmagáért, sajátos értékéért vállaltok.

Mit várnak az emberek elsősorban? Mire van szükségük mindenekelőtt? Arra, hogy szeressék őket, hogy elfogadják őket, hogy úgy bánjanak velük, mint emberi lényekkel, érezzék, hogy a többiek tiszteletben tartják azokat az értékeket, amelyeket magukban hordoznak.

Ezért hát nem elég azt mondani nekik: Szeretlek. Az sem elég, ha távolból teszünk velük jót. Együtt kell élni velük a szó legmélyebb értelmében.

10. Azt mondtam, hogy láthatatlan, vagy szinte láthatatlan tanúságtételről van szó. Beszéljünk először a *szinte láthatatlanról*. Szinte láthatatlan? Amit így nevezek, az az emberek körében tett tanúságtétel, amely azonban legfőként nem a tudatukon keresztül hat rájuk.

Ez a tanúságtétel jeleken át érkezik, gyenge, tűnékeny, felfoghatatlan jeleken át, amelyek sokkal inkább a tudatalattiba vésődnek, mintsem a tudatba. Egy tekintet, egy kézmozdulat, egy bizalommal teli mosoly, vagy még ennél is kevesebb, ahogyan meghallgatom a másikat, vagy bizonyos dolgokat figyelembe se veszek, ezeket mikro-jeleknek nevezhetjük.

Továbbá, az Üdvözítő mélységes szeretetének szentelt lelkeket a kontemplatív szeretetnek egy bizonyos *aurája* veszi körül. Ők Jézust látják embertársaikban. S ez a fontos, ez az *aura*. Ezek az előbb említett jelentéktelen dolgok valójában a megváltó szeretet mikro-jelei. (E nélkül a kontemplatív aura nélkül ezek csupán az emberi bajtársiasság hétköznapi jelei lennének, a szolidaritásé, az emberi barátságé, amelyek egyébként a természetes világnak igen szép tényei.) Maga ez az aura az érzékek számára fölfoghatatlanul, láthatatlan módon érkezik olykor-olykor. Hogy mikor és ki ismeri föl, mi magunk sem tudjuk biztosan, de láthatatlanul eléri annak szívét, akit szeretünk.

Tegyük hozzá: a szóban forgó mikro-jelek lényeges tulajdonsága, hogy nem *szándékoltak* vagy elhatározottak, hanem egzisztenciális jellegűek. Katasztrófális lenne, ha ezeket tudatosan keresnénk. Természetükhöz tartozik, hogy *öntudatlanul* bocsájtjuk ki és *öntudatlanul* fogadjuk be azokat. Annak az embernek, aki szenvedélyesen tanácsolna olyan jeleket, amelyekkel fel lehetne

építeni és láthatóvá lehetne tenni egy jó keresztény életet, ami jókora látható makro-jel lenne, annak talán Opus Dei hivatása volna, de biztosan nem lenne Kistestvér hivatása.

Az a szinte láthatatlan tanúságtétel, amelyről szólni szeretnék, amely a mikro-jeleken keresztül érkezik a kontemplatív szeretet *auráján* át, kifejezetten azért érdekel, mert ez az *emberek előtt* történik, a már említett módon.

Világos számomra, hogy ez az emberek előtti tanúságtétel csak másodlagos ahhoz az abszolút lényeges, *láthatatlan* tanúságtételhez képest, amelyik Isten és az angyalok színe előtt történik, s ez maga a szeretet és a szenvedés, ami által a lélek kiegészíti azt, ami hiányzik – az időbeni megvalósulást illetően – Krisztus szenvedéséből, és részt vesz Jézus megváltói művében és kereszthalálában.

11. Az egész keresztény életet átható *apostoli* minőség vagy tevékenység, ez a *tágabb* értelemben vett *apostoli* tevékenység (melyet mint kezdetben jeleztem, *nem ismernek el*), ez a *láthatatlan* és *majdnem láthatatlan* tanúságtétel foglalkoztat minket. Az első, a láthatatlan tanúságtétel, a belénk öntött kontemplációban rejlő *tulajdonság*, a második pedig, a szinte láthatatlan tanúságtétel e kontempláció *gyümölcse*. Ennek semmi köze a szűkebb értelemben vett *apostolkodáshoz* – közismert és elfogadott értelemben véve a szót – amelynek tartalma Isten szavának átadása emberi kifejezések által, a tanítás, a prédikáció útján, amely az emberek megvilágosítására és megtérítésére irányul.

Ebből a szempontból Jézus Kistestvére kifejezetten és pontosan ugyanabban a helyzetben van, mint egy karmelita vagy egy karthauzi szerzetes, akinek a kontemplációja hasonlóképpen (a megváltó szeretet által) láthatatlan tanúság és /kétségtelenül nem a mikro-jelek, hanem az áldozat által, amely a kolostori élet velejárója/ az Úr emberek felé irányuló szeretetének szinte láthatatlan tanúságtétele. Az „apostoli” szónak az elfogadott és elismert értelmében Jézus Kistestvére nem él jobban apostoli, vagy részlegesen apostoli életet, nem fejt ki több apostoli tevékenységet, mint egy karmelita vagy karthauzi szerzetes. Azt kell mondanunk, hogy a Kistestvérek hozzájuk hasonlóan, *tisztán és kizárólag kontemplatív életet élnek*.

Teljesen más szempontból, és más vonatkozásban (ami a Kistestvérek számára nagyon fontos) az ő hivatásuk különbözik egy karmelita vagy egy karthauzi hivatásától. Azt akarom itt mondani, hogy *életállapotuk*, az élet megszervezése egyiknél is, másiknál is az isteni dolgok elszenvedése, és az Isten és ember-Jézussal való egyesülés. Ember-voltuk kiteljesedésével beléje válva, együttműködnek vele a lelkeknek a Vére által történő megváltásában. De a

Kistestvérek nem vonulnak ki a világból, ahogyan azt a karmeliták és karthauziak teszik, éppen ellenkezőleg, belevetik magukat annak nyomorúságába, amitől nem választják el őket a falak, ezt várja tőlük a felebarát iránti folytonosan megtisztuló szeretet, amely megőrzi és táplálja kontemplatív szeretetüket.

12. Beszéltem a *csaknem láthatatlan*, illetve a *láthatatlan* tanúságtételről. Nem tartalmaz ez önellentmondást? Nem kellene minden tanúságtételnek tartalmaznia valami egyszerűen és tisztán *láthatót*?

Kétségtelenül, így ez a látható jelleg a nagy monasztikus rendek létezésében és megjelenésében erőteljesen kifejezésre jut, (nem beszélve a rendi öltözetről, a szent habitusról, ami szintén számottevő a láthatóság szempontjából, jóllehet nem a habitus teszi a szerzetest, nem ok nélkül szentelt Arisztotelész is a dolgok tíz tulajdonságából egyet a habitusnak...)

Nos, Jézus Kistestvéreinél a látható jel, amiről beszélek, az emberek előtti tanúságtétel látható eleme kétségtelenül létezik de nekem úgy tűnik, hogy nagyon visszafogottan, mondhatnám rejtett módon. Ez egyszerűen maga a *létezésük*, a szegényekével közös létezés a világban, a világ nyomorában általuk választott létforma. A liturgiát kivéve nem viselnek szerzetesi habitust, nem laknak nagy erődítményekben, mint amilyeneket a monasztikus rendek építenek, hogy ott védjék szegénységüket (ami egyébként elég sokba kerül). Látható tanúságtételük az egyszerű *jelenlét*, hogy *együtt élnek a mindennapi emberekkel*.

Mit kíván hát tőlük a látható tanúságtétel?

Legyenek együtt az *emberekkel*, mindenekelőtt a szegényekkel és az elhagyatottakkal, akik különösképpen Jézus barátai, és osztozzanak az ő életmódjukban.

Itt vannak aztán a barátság és emberi szolidaritás *társas kapcsolatai*, akár a nagyvilágban, akár az ő kis világukban azokkal, akik között élnek, munkájuk után a szomszédokkal és az alkalmi látogatókkal.

Látható tanúságtétel mindenekelőtt maga a *munka*, a vele járó emberi kapcsolatokkal, a kenyérkereső kétkezi munka – általában ez nem a magasabb képesítést kívánó, vagy jól megfizetett munka, hanem éppen ellenkezőleg, a legközönségesebb, a legszegényebbek leghétköznapibb és legkevésbé megbecsült munkája.

Íme, véleményem szerint ebben áll a Kistestvérek látható, szembetűnő tanúságtétele. E látható megjelenés *mögött* rejlik az ő életük lényege: a kontemplatív szeretet, a szeretet által megvalósuló igazság. Küldetésük, hogy ezt

tegyék jelenvalóvá a világban és az emberek között, különösen azok között, akik nem ismerik Krisztust, és akik távol élnek az Egyház világosságától.

Nemde ez indítja őket arra, hogy imádkozzanak a kihelyezett Oltáriszentség előtt? Amint az Istenember Jézus jelen van közöttünk az Eucharisztia látható színeiben, amelyek titokzatos módon magukba rejtik Őt, ugyanígy a kontempláció és a testvéri szeretet, a szenvedés és a megváltó szeretet, az igazság megélése, – és egyedül ezáltal segítik egyszersmind a többieket is, hogy ők is *éljék az igazságot*, ha akarják, és amennyiben képesek rá – kegyelmi életnek ez a lényege rejtőzik titokzatosan a legszegényebb és leghétköznapibb emberi életmód, a legszegényebb és leghétköznapibb munka mögött.

13. Az ilyen körülmények között megvalósuló tisztán kontemplatív élet, a lángoló és rejtett szeretet, a testvéri imádság a mindennapi élet és munka leple alatt – amit tágabb értelemben vett apostoli tevékenységnek neveztem (a szónak nem elfogadott vagy ismert értelmében), másként mondva *qui facit veritatem, aki megvalósítja az Úr mértéke szerinti igazságot* –, úgyszólván ebben áll a szeretet benső hatóerejének tiszta, önmagában vett és egyedül érdemszerző volta, anélkül, hogy az aktív élet bármilyen szent formájának szolgálatában lenne, és ugyanakkor ebben áll a *láthatatlannak vagy szinte láthatatlannak legfőbb, sajátos hatékonysága*.

Így tehát Jézus Kistestvérei Jézus szeretetét jelenítik meg (rejtetten, egyszerűen a létükkel), nem keresztény területen és kultúrkörben olyan emberek között, akik abszolút nem ismerik Jézust – muzulmánok, buddhisták, ateisták, marxisták, stb. – akik mégis joggal tartoznak Krisztushoz, az emberiség Fejéhez, akikre ezentúl úgy gondolunk (s ez hihetetlen fejlődés a keresztény tudatban), mint akik képesek befogadni Krisztus kegyelmét, és láthatatlan módon az Egyházhoz tartoznak, *nem csodálatos, rendkívüli kivételként, hanem szokásos módon, mivel Jézus tanítványai Mesterükkel együtt megfizetnek azok üdvösségéért, akik nem ismerik Őt, vagy látszólag megtagadják, az idők végéig nekik ajándékozva Jézus végtelen érdemeit*.

A kicsiny, szegény keresztény búzamac a földbe kerül, hogy ott meghaljon – de a benne rejlő örök élet nem hal el –, a kemény és ellenséges földbe, ahol azonban jelen van az Isten.

Íme, Jézus Kistestvéreinek teljesen sajátos tanúságtétele. A nem-keresztény közegben ők a keresztények, akik tanúskodnak arról, hogy ezeket a nem-keresztényeket, akiket ők hiteles *testvéri* szeretettel szeretnek, Isten szereti, és ők is *birtokolhatják az örök életet*, és a megváltást. S ha övék az örök élet és a

megváltás, mindez *a megváltó Krisztus kegyelméből* történik, és láthatatlan módon az ő Egyházához tartoznak, az ő Titokzatos testéhez, Isten népéhez.

Ezek a világban szerteszét élő kicsi közösségek Krisztus Testének végtelen nagyságáról tanúskodnak.

Azonnal beláthatjuk, hogy ez a hivatás feltételezi az igazság – a hitigazság, a teológiai, a filozófiai igazság – szenvedélyes, de még inkább végtelenül mély szeretetét és a hozzá való hűséget. Mert egyrészt érintetlenül meg kell őriznie magában a teljes keresztény világosságot, másrészt egyidejűleg a Gondviselés reményteli távlatában kell szeretnie, jól megértenie és a helyére tennie azt a rengeteg emberi értéket, amely a kereszténységtől teljesen eltérő (sőt olykor vele szembenálló) közegben bontakozik ki.

Azt hiszem, hogy Jézus Kistestvére számára az a legszebb, ha eszköz lehet Isten kezében, amelyet Ő arra használ, hogy például egy muzulmán Krisztus kegyelméből éljen, Krisztusban haljon meg anélkül, hogy megszűnne muzulmán lenni. Ilyen és ehhez hasonló esetekben nincs szó az evangéliumi üzenet szóbeli átadásáról, nem történik megtérés, nincs egyházalapítás, a Titokzatos Testnek, Isten Országának látható terjeszkedése. De ez a Krisztus kegyelmében megváltott muzulmán elegendő ahhoz, hogy a legmagasabb fokon beteljesedjék Jézus Kistestvérenek a hivatása.

S ez elég volna ahhoz, hogy örömeiben ujjongjon ez a Kistestvér, ha mindezt láthatná. De hát éppen ezek a dolgok láthatatlanok.

Azért emeltem ki ezt a példát, mert azt szeretném hangsúlyozni, hogy amit olykor előapostolkodásnak hívnak, annak semmi köze Jézus Kistestvéreinek a hivatásához. Véleményem szerint az előapostolkodás fogalma mindent tönkretesz. A felebarát szeretete, a világban megélt kontemplatív hivatás nem valamiféle ravasz fortély a felebarátunk megszelídítésére és annak előkészítésére, hogy készségesen fogadja a plébánost, vagy a misszionáriust. A testvéri szeretet Jézusban, Jézus által és Jézusért nem eszköz arra, hogy valamit elérjünk. Olyannak szeretjük őt, amilyen ő *hic et nunc*, itt és most, úgy ahogyan Isten és a nemzedékek sora megformálta, ily módon teljesen érdekmentesen és teljesen szabadon akarjuk az örök üdvét és földi javát is.

14. Ezek után minden félreértést elkerülendő hangsúlyozni kell, hogy a Kistestvérek hivatásának lényege és az a mód, ahogyan az emberek között az evangéliumi szeretetet gyakorolják, rejtve van, tökéletesen elrejtve Istenben.

Az emberekhez fűződő barátság amikor (azt hiszem elég ritkán) nyilvánvalóvá válik, ez kifejezetten ráadás, kegyelmi többlet. Olykor olvasunk egy-egy fraternitás örömteli beszámolójában a lakónegyedben, a

szomszédokkal, jó családokkal kialakult barátságokról. Ez kétségkívül jó dolog, de ez többlet, Isten mosolya, bátorítás, amely azonban hiányozhat, és nem képezi a hivatás lényeges elemét.

Itt emlékeznünk kell arra, amit a mikro jelekről mondtam. A világban megélt testvéri szeretettől áthatott kontemplatív életnek ezek a sajátos hatásai, melyek egy picit láthatóvá teszik az emberek előtt az ilyen szeretet tanúságtételét, ezek a hatások az emberek *tudattalan* világa számára lesznek láthatóak, a *tudattalant* érintik meg, a *tudattalan* által fejtik ki különleges erejüket. Az emberek öntudata rendszerint semmit nem fog föl ebből.

Arról a lélekről van szó, amely anélkül, hogy tudna róla, kibocsátja ezeket a mikro jeleket, és egyáltalán nem tudja, *vajon s hogyan* fogadják e jeleket az emberek. Ezt illetően ő maga teljes sötétségben van.

A fizikai világ mikrorészecskéit a fizikusok indirekt módon, eszközeikkel érzékelik, de a testvéri szeretet mikro jeleiről kizárólag a hit, a tiszta, kendőzetlen hit mond nekünk valamit. A hit viszont semmiképpen nem teszi tudatossá, nem tárja föl, hogy ez a tevékenység vajon s hogyan fejt ki hatását pillanatról-pillanatra, a hit csupán ennek a hatásnak a létezéséről biztosít.

Itt tűnik elő, mely ponton válik a Kistestvérek hivatása áldozattá. Nem csak arról mondanak le, hogy elérjenek bármiféle eredményt, hogy kézzelfoghatóan megtapasztalják életük hatékonyságát. Hanem arról is, hogy meglássák, vajon befogadták-e a közöttünk megélt szeretetük tanúságtételét. Mindvégig meg kell maradniuk a hit sötétségében. *Nox illuminatio mea. Az éjszaka az én világosságom.*

IV.

15. Sajnálom, de még mindig nem jutottam a végére. Befejezésként hozzáteszek még néhány megjegyzést.

Amennyiben minden előző megjegyzésem pontos, nekem úgy tűnik, ez azt jelenti, hogy Jézus Kistestvéreinek hivatása – nem is tudom, hogy fejezzem ki magamat –, a szerzetesi hivatások között a legkevésbé szabályos, a legkevésbé kötődik a katolikus világ bevett szokásaihoz és részleges külsőségeihez (fogalmi ellentmondásnak tűnik a *katolikus*, azaz egyetemes világ *részlegességéről* beszélni, de mégis ez a valóság).

Természetesen nem arról az Egyházzal beszélek, amelyik semmiképpen sem részlegességekhez kötött, lévén lényegénél fogva egyetemes. És ami a Kistestvérek hivatását illeti, az teljesen és sajátosan egyházas, s a lehető legmélyebben az Egyház életében gyökerezik.

Én itt a különböző katolikus körök tisztán emberi részlegességeiről beszélek: történelmi és kulturális feltételekről, népcsoportok lélektanából fakadó részlegességekről – így beszélhetünk írországi, francia vagy spanyol, simára borotvált nyugati, vagy szakállas keleti mentalitásról, középosztálybeli, erőszakos katonai mentalitásról, kicsinyes, rosszindulatú és hétköznapi mentalitásról, szakmabeli mentalitásról és szakmabeli megrögződésekről, klerikális megrögződésekről és szerveződésekről.

Nos, nekem úgy tűnik, hogy minden ilyen fajta provincializmussal szemben, a Kistestvérek figyelemreméltóan szabadok, lévén, hogy mentalitásukkal egy kicsit megközelítik magának az Egyháznak az egyetemességét.

Ez kétségtelenül azért van így, mivel ők elszórtan élnek szerte a világban, és jelen vannak minden nem keresztény kultúrában. De még egy dolgot szemügyre kell vennünk. Különbséget kell tennünk a számtalan, szükségképpen részleges, az Egyházban intézményesen végzett teendők, másrészt pedig aközött, amit a világi lét legnyomorúságosabb szintje igényel. Ezek a szükségletek képezik alapját minden (szorosán vett) apostoli munkának, az irgalmasság cselekedeteinek.

A Kistestvérek semmiképpen sem foglalkoznak a szóban forgó teendőkkel. Az ő feladatuk kizárólag a világ és a velük kapcsolatban lévő lelkek legalapvetőbb szükségleteire vonatkozik – s ez az alapvető igény, mint már említettem, az, hogy szeressék és *elismerjék* őket.

Ezért hivatásuk nem a legelőkelőbb, hanem a legalacsonyabb rendű, leginkább földhöztapadt, – ugyanakkor a legszabadabb és legegységesebb. Minden munkájuk hivatásuknak ebbe a sajátos irányába tereli, sodorja és erősíti az életüket, síneket helyez a lélekbe, s ezek vezetnek minden benső érdeklődésüket.

Azoknak, akik apostoli tevékenységre szentelik életüket, meghatározott feladatokat kell betölteniük: igehirdetést, oktatást, lelkipásztori szolgálatot. Ez a meghatározott feladat, amennyiben valóban az, aminek lennie kell, a kontemplációból táplálkozik, de (ilyen az emberi természet), néhány kivételtől eltekintve, egyszersmind polarizálja a kontemplációt, többé-kevésbé lefoglalja a lelket a maga számára. A domonkos testvéreknél sem gyakoriak a Susok, noha a

vegyes életformában a tevékenységnek a kontemplációból kell fakadnia. Azt állítom, hogy abból fakad, igen, de mindent tekintetbe véve, elkerülhetetlenek a sérülések. Minden hivatás behatárolt és a sok hivatás kiegészíti egymást. Szent Tamás soha nem akarta azt mondani, hogy a domonkos hivatás magában foglalja a karthauzi és a trappista kontempláció „aranyának” minden gazdagságát és szépségét, ráadásként az ő igehirdető tevékenységük „ezüstjéhez”.

Egy tevékenység iránt elkötelezett ember lelkében lángolhat nagyobb szeretet, mint egy Kistestvérben; de magával ezzel az életformával együtt jár, hogy ez a szeretet főként a külső tevékenységben fog megnyilvánulni és kibontakozni, ami azt jelenti, hogy a gyakorlati élet igénye, lendülete, leegyszerűsítése és néha a vele járó hiányosságok következtében a szeretet, mint a szív mélyén eláradó belső erő, nem lesz képes (általánosságban beszélek és a témánkat illetően) a maga teljességében kibontakozni. Egyáltalán nem azt mondom, hogy csökken a szeretet intenzitása! Azt mondom, hogy belső kibontakozásában erőszakot fog szenvedni. Lehet, hogy képessé teszi a lelket önmaga teljes odaadására, de fönnáll a veszély, hogy a szíve mélyén rejlő arc többé-kevésbé elnagyolt marad, és nem alakulnak ki a finom vonások, a lélek mélyén lévő Jézus-arc finom vonásai. Ennek a veszélynek van kitéve az az ember, aki önmagát a tevékenységnek szenteli, és különösen ha ez a tevékenység sodró, nehéz és elkötelezettséget igénylő. Ez a helyzet a M.O.P.³⁵ fiúk esetében. Ugyanez áll a munkáspapokra: eléggé ismert, hogy mely ponton varázsolta el őket a rejtett apostoli munka.

Jézus Kistestvéreinek hivatása *behatárolt*, mint minden emberi hivatás, sőt nagyon fájdalmasan behatárolt, (különösen fájdalmas és kegyetlen számukra a fejlődő országokban, abban az értelemben, hogy nemcsak lemondanak az Ige szolgálatáról, hanem annak a kincsnek a továbbadása, melyet azoknak szánnak, akiket szeretnek, általában nem adatik meg nekik, legfeljebb csak nagyon szerényen, alázatos szolidaritással, szálnalmas eszközökkel, ahogyan azok az emberek segítik egymást, akikkel megosztják nyomorúságos életüket). Ám ez a *behatárolt* hivatás nem töredékes, hanem egyetemes, a szívben égő belső tevékenység lángja tekintetében. Nemde Foucauld atya is egyetemes Kistestvér akart lenni? Ez azt jelenti, hogy hivatása erejében a Kistestvér szíve mélyén kibontakozhat a lelkek és a megváltó Jézus szeretete, minden belső dimenziójában, alakot ölthet minden segítőkészségében, kifejtheti minden

³⁵ A Jacques Loew által alapított munkás misszió: Mission Ouvriere Saint-Pierre Saint Paul

sajátos képességét, semmit el nem hanyagolva gyakorolhatja odaadó figyelmét, kereszt alakú fészekké válhat, amely elég mély ahhoz, hogy elférjen és nyugalmat találjon benne a Szentlélek és az emberek minden nyomorúsága.

Jézus Kistestvéreinek hivatása nem összpontosul és nem tagolódik semmiféle egyházi teendőre, semmiféle egyházi vagy apostoli munkára, mert hivatásuk ezeknél sokkal mélyebb; mert ebből a szempontból Jézus Kistestvéreinek nincs semmi teendője. Egyedüli munkája az a legszerényebb tevékenység, amivel megkeresi a kenyerét, akárcsak az emberek zöme. Ezért a püspököknek, akik afelől érdeklődtek, hogy mit csinálnak Jézus Kistestvérei, a Prior (emlékszem egy nálunk Princetonban, több amerikai barátunk előtt tartott előadása alkalmával) derűsen így válaszolt: *semmit*. Semmilyen szervezett tevékenység, semmiféle szolgálat. Még matematikát sem tanítanak egy iskolában, nem könyvelnek egy püspöki hivatalban. Semmi ilyet nem tesznek. Megelégszenek azzal, hogy *jelen vannak*: jelen vannak a világ bizonyos érzékeny pontjain, ahol az embereknek rettentő szükségük van arra, hogy szeressék őket a kontempláció iránt elkötelezett szívek. A Kistestvérek így joggal mondhatják: Egyetlen feladatom az, hogy szeressek.

16. Nos tehát az, hogy nincs semmi tennivalójuk az Egyházban, hogy nem kell tanúságot tenniük beszéddel vagy az irgalmasság cselekedeteivel, vagy az aktív élet különféle tevékenységeivel, ez a Kistestvérek számára nem negatív dolog. Szó sincs róla. Valójában, és befejezésként ezt szeretném mondani: mérhetetlen feladat vár rájuk. De ez egészen benső, teljesen a lélekbe zárt, a szív mélyére, a tisztán kontemplatív élet - egyedül az isteni indításokkal szemben passzív - teljességgel belül való tevékenységébe rejtett feladat.

E témában első megjegyzésem, hogy az emberi természet itt lent testi állapotának az éjszakájában, éppen olyan titokzatos, mint a szenteké a mennyben, dicsőségük fényében. Kimeríthetetlen kincsek rejtőznek benne, a fájdalom és a szépség végtelen együttállásában, amelyet fel kell ismernünk, és amely rendszerint teljesen megszökik sekélyes tekintetünk elől. Erre a szeretet kínál orvosságot. Arról van szó, hogy legyőzzük ezt a sekélyességet, komolyan megkíséreljük *felismerni* azt a mérhetetlen univerzumot, melyet embertársunk hordoz magában. Ez a kontemplatív szeretetnek, és e szeretet gyöngéd tekintetének a dolga.

Második és végső megjegyzésem, hogy ha a kontemplatív szeretet valóban be akar hatolni a szív teljes mélységébe, akkor a léleknek szeretetben magára kell vennie és meg kell váltania az olyan súlyos dolgokat is, mint a *kétségbeesés* és a *lázadás*, melyek annyi embert tartanak fogva, főként azokat, akiknek a

Kistestvér az életét szentelte. Vagyis az Isten és ember iránti szeretet teljességéről van szó, amelynek azért kell annyira erősnek lennie, mert éppen ez hiányzik azokban, akik remény nélkül élnek, akik láznak, hogy a létet elátkozzák, és helytelenül szeressék azokat a dolgokat, amelyektől meg vannak fosztva. Ez a szellem elvisz titeket az ő terükre, ugyanolyan alacsony szintre, amilyenek ők vannak, hozzájuk hasonlóan kívül rekesztve a jólétben élő, tekintélynek örvendő emberek mozgástörvényén, akik olykor nagyon tiszteletre méltó módon futják be karrierjüket a civilizált társadalom intézményeiben és komédiáiban.

Röviden, azért, hogy Jézus vérével megváltsátok reménytelenségüket és lázadásukat, azok közé kerültök, akiket anélkül, hogy az Internacionálét énekelnék, sokkal mélyebb értelemben a *föld rabjainak* hívhatunk.

Világos, hogy azoknak az embereknek, akik külsőleg *nem csinálnak* semmit, nem végeznek semmiféle egyházi vagy apostoli munkát, s a szívük mélyéből vállalják ezt a feladatot, ezeknek egész lelkükkel kontemplatív embereknek kell lenniük. És *magában a kontemplatív életükben* teljesítik nagy és nélkülözhetetlen apostoli (a szó tágabb és általában el nem ismert értelmében apostoli) hivatásukat.

Mivel ez nem könnyű feladat, az is világos, hogy abszolút szükséges az intellektuális felkészültség és az egységet teremtő kiegyensúlyozottság, amit csak egy *igazságban gyökerező* filozófia és teológia tud megadni. Nekem úgy tűnik, ez a legmélyebb magyarázata annak, hogy miért van szükség itteni tanulmányaitokra.

Szerettem volna megmutatni nektek – nem tudom, mennyire sikerült, – hogy Jézus Kistestvéreinek élete egyáltalán semmi *apostolit* nem tartalmaz a szó általánosan elismert értelmében, miközben – lévén tisztán kontemplatív – egy egészen más értelemben messzemenően *apostoli funkciót* tölt be. Jézus szeretetéről magával a létezetekkel tesztek tanúságot a lehető legreálisabb módon, kifelé szinte láthatatlanul – s ezt csupán a magatok választotta életmód mutatja, tapintatos, finom és gyengéd, a létezéssel megvalósuló jeleken keresztül, melyeket leggyakrabban csak öntudatlanul fognak föl az emberek –, a mindegyikötök szívében lévő kontemplatív szeretet *aurája* által.

Engedjétek meg mindehhez hozzáfűzni, hogy miközben hozzátok beszéltem, nyugtalanság fogott el, hogy homályos feltételezésre építék, de ezt a

feltételezést remélem meg fogjátok nekem bocsátani, ha arra gondoltok, hogy beszélhettem bár badarságokat, mégis nagyon szeretlek benneteket.³⁶

³⁶ Jacques et Raissa Maritain, *Ouvres Completes vol. XVI*. Éditions Universitaire Fribourg Suisse – Édition Saint-Paul Paris, 1061 - 1083. p.